

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

อิสลามเป็นศาสนาที่สำคัญของโลกศาสนาหนึ่ง จัดเป็นประเภทเอกเทวนิยม และนับเป็นศาสนาที่มีรากฐานมาจากการเปิดเผยหรือการดลใจจากอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเป็นพระเจ้าแห่งสากลจักรวาล คำว่าอิสลามมีรากศัพท์จากภาษาอาหรับอักษรสามตัว คือ สีน ลาม และมีม ซึ่งหมายถึง ปลอดภัย สันติ บริสุทธิ์ และคำว่า “อิสลาม” หมายถึง การมอบน้อมตัวด้วยความบริสุทธิ์ การสร้างสันติภาพ และการสร้างความปลอดภัยให้กับตนเองและสังคม (Ibn Taimiyah, 1989 : 1/231)

โครงสร้างหลักของศาสนาอิสลามประกอบด้วยหลักใหญ่ 3 ประการ ได้แก่ หลักการศรัทธา (อะกีดะฮฺ) หลักการปฏิบัติ (อะมะลียฺ) และหลักของคุณธรรมและจริยธรรม (al-Bukhariy, 2000 : 8) หลักการอิสลามทั้งสามหลักดังกล่าวเป็นศาสนบัญญัติของบรรดาศาสนทูตท่านก่อน ๆ นับตั้งแต่นบิอาดัมจนถึงนบีมุฮัมมัดและเป็นบรรทัดฐานในการประกาศเผยแผ่ศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ ของบรรดานบิและเราะสูล กล่าวคือ เรียกร้องสู่การศรัทธาในเอกภาพแห่งองค์อัลลอฮ์ ﷻ พระผู้เป็นเจ้าอย่างปราศจากการตั้งภาคีใด ๆ กับพระองค์ ตลอดจนการแสดงความสวามิภักดิ์ด้วยการเคารพสักการะเพื่อพระองค์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และรักษาพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบแห่งพระราชบัญญัติโดยเคร่งครัด

อัสสันดะบัสตียฺ (al-Sandabasti, 1935 : 3) ได้กล่าวว่า “สิ่งที่จะยืนยันถึงความมีศรัทธาของบุคคลต่อศาสนาจะต้องประกอบด้วยพฤติกรรม 4 ประการ คือ ยึดมั่นอย่างเหนียวแน่นตามแนวทางของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮฺที่เจริญรอยตามท่าน ยึดหลักปฏิบัติศาสนกิจด้วยความมุ่งมั่นเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างบริสุทธิ์ใจ ใช้ชีวิตตามบทบัญญัติของข้อปฏิบัติโดยสมบูรณ์และไม่ละเมิดหรือฝ่าฝืนข้อห้ามแม้แต่น้อย” ดังนั้นบุคคลใดก็ตามที่สามารถปฏิบัติตามที่กล่าวมา ย่อมแสดงให้เห็นว่าเขาผู้นั้นเป็นบุคคลที่เคร่งครัดในหลักศาสนาอันเป็นหลักการที่มุสลิมทุกคนจะต้องยึดถือตลอดชีวิต

การยึดมั่นผูกพันในหลักการศาสนาอิสลามเป็นสิ่งจำเป็นมากต่อพฤติกรรมทางการเคารพสักการะ การอยู่ร่วมกันในสภาพประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลาย และคุณภาพชีวิต เนื่องจากศาสนาเป็นส่วนหนึ่งและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคม เพราะสังคมเปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิต นักสังคมวิทยา มองระบบต่าง ๆ ของสังคมเหมือนกับระบบต่าง ๆ ของร่างกายที่มีหลายระบบ หลาย

ส่วน แต่ละระบบแต่ละส่วนจะทำหน้าที่ของตนเอง อาศัย สนับสนุน ส่งเสริมพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินไปของระบบรวมทั้งหมดเป็นไปตามสภาพปกติ มีคุณภาพ หากมีส่วนหนึ่งส่วนใด ระบบหนึ่งระบบใดบกพร่อง ผิดปกติ ชำรุดเสียหายไม่ทำหน้าที่ตามปกติก็ย่อมทำให้เสียคุณภาพ ระบบนั้น ๆ หรือระบบทั้งหมดก็พยายามปรับตัวเพื่อให้เกิดภาวะปกติ ถ้าปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงไม่ได้ก็จะถูกทำลายไป เมื่อศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นของสังคม การที่สังคมนั้นมีความยึดมั่นในศาสนาของสังคมนั้น ๆ ย่อมทำให้สังคมอยู่ในสภาพปกติสุข (นฐพงษ์ เทพจารี 2534 : 14-15)

การยึดมั่นในหลักการศาสนาอย่างถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิม ซึ่งสอดคล้องกับอายะฮ์อัลกุรอาน (6 : 153) ความว่า “และแท้จริงนี่คือทางอันเที่ยงตรงของข้า พวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิด และอย่าปฏิบัติตามหลาย ๆ ทาง เพราะมันจะทำให้พวกเจ้าแยกออกไปจากทางของพระองค์ นั่นแหละที่พระองค์ได้สั่งเสียมันไว้แก่พวกเจ้า เพื่อว่าพวกเจ้าจะยำเกรง” และวจนะของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ความว่า “ฉันได้ทิ้ง (มอบ) ให้กับพวกเจ้าสิ่งสองประการซึ่งพวกเจ้าจะไม่หลงทางโดยเด็ดขาดตราบใดที่พวกเจ้ายึดมั่นไว้ นั่นคือ พระมหาคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ﷻ และแนวทางท่านเราะสูลของพระองค์” (มาลิก 2002 : 2/898)

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์และคุณค่าทางสังคมของตนเอง ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูถิ่นสื่อสารในชีวิตประจำวัน และมีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และที่สำคัญเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นและเปราะบางต่อเสถียรภาพความมั่นคงของประเทศ ซึ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสนใจการพัฒนาและแก้ไขปัญหาโดยตลอด ทั้งนี้เนื่องจากสภาพปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานาน มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อน ด้วยเหตุผลของความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีประกอบกับลักษณะภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงทั้งระดับระหว่างประเทศ ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น (สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร และคณะ 2539 : 2)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สถานการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยและความไม่มั่นคงในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ โดยเฉพาะปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ได้เกิดขึ้นอย่างยืดเยื้อยาวนาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่สงบในพื้นที่นี้ก็คือ ปัญหาการไม่เข้าใจในหลักการศาสนาของคนบางกลุ่มจะเป็นหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติตลอดจนหลักการการเข้าสังคมที่มีความหลากหลายในหลาย ๆ ด้าน จึงทำให้เกิดการตีความที่ผิดพลาดจากความเป็นจริง อันก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมขึ้น ถึงกระนั้น การศึกษาเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ที่มาของวิธีการเรียนการสอนศาสนาอิสลามศึกษา

ในทุกระดับ เช่น ปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มัสยิดและสุเหร่าตลอดจนการพบปะกลุ่มแม่บ้านและสถานที่อื่น ๆ ที่มีการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาแนวทางและวิธีการยึดมั่นในศาสนา ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตประกอบด้วย มิเช่นนั้นจะนำมาซึ่งปัญหาความแตกแยกของสังคมโดยรวม

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงเรื่องการยึดมั่นในหลักศาสนาของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ทราบถึงการยึดมั่นของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดภาคใต้ที่มีต่อศาสนาในปัจจุบันเป็นเช่นไร อันจะนำมาซึ่งแนวทางและวิธีการในการสร้างความปรองดอง เอกภาพและความสามัคคีในสังคม และนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการและปัจจัยของการยึดมั่นในหลักการอิสลามของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติตามหลักการอิสลามของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรชาวมุสลิมทั้งชายและหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป

1.3.3 ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

1.3.3.1 ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ภูมิหลังของชาวมุสลิมและความสัมพันธ์ในการเรียนรู้และได้รับการแนะนำเรื่องหลักการศรัทธาและการปฏิบัติโดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

ก. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ การศึกษาศาสนาและสามัญสถานศึกษา อาชีพ สถานที่อยู่อาศัย และฐานะทางสังคม

ข. ความสัมพันธ์ในการเรียนรู้และการได้รับการแนะนำในเรื่องการศรัทธาและการปฏิบัติของชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3.3.2 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตาม การยึดมั่นของชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แบ่งออกเป็น 2 หลักการ คือ

ก. หลักการศรัทธา มี 6 ประการ ได้แก่ การศรัทธาในอัลลอฮ์ การศรัทธาในบรรดามะลาอิกะฮ์ การศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ การศรัทธาในบรรดาสนทูต การศรัทธาในวันกิยามะฮ์และการศรัทธาในกฎศกาวการณ์ทั้งทางด้านความดีและความชั่ว

ข. หลักการปฏิบัติ มี 5 ประการ ได้แก่ การปฏิญาณตน การละหมาดวันละ 5 เวลา การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การจ่ายซะกาต และการประกอบพิธีหัจญ์สำหรับผู้ที่มีความสามารถและความพร้อมในการเดินทาง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้ทราบวิธีการและปัจจัยของการยึดมั่นในหลักศาสนาอิสลามของสังคมมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) ได้ทราบแนวทางการยึดมั่นในหลักศาสนาอิสลามของสังคมมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาของชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกี่ยวกับการยึดมั่นในหลักศาสนาอิสลามให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และหน่วยงานอื่น ๆ ที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาสังคมมุสลิม

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยนี้มีข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

1.5.1 การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะชาวมุสลิมที่มีการยึดมั่นในหลักการศาสนาสาอะฮุด อัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ

1.5.2 การยึดมั่นในหลักศาสนา หมายถึง การยึดมั่นในหลักศาสนาอิสลามโดยมี คัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะดีษเป็นที่ตั้ง

1.5.3 ชาวมุสลิม หมายถึง คนที่นับถือศาสนาอิสลามที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและนอก เขตเทศบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยไม่คำนึงถึงการยึดปฏิบัติตามมัซฮับใดมัซฮับหนึ่งใน บรรดามัซฮับหรือมัซฮับอื่น ๆ ตามสายอะฮฺลฺ อัศสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้ใจความหมายของบางคำสำหรับใช้ในการวิจัย จึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อปฏิบัติการเฉพาะขึ้นมาสำหรับใช้วัดและเก็บข้อมูล มีดังต่อไปนี้

อัลลอฮฺ หมายถึง พระผู้เป็นเจ้าที่ควรแก่การเคารพสักการะ ผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งต่าง ๆ ผู้ทรงควบคุมสรรพสิ่งทั้งหลายและผู้ทรงนามและบรรดาชื่อที่บริสุทธิ์

ศาสนาอิสลาม หมายถึง ศาสนาที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานลงมาโดยมีอัลกุรอานเป็น ธรรมนูญสูงสุด

อัลกุรอาน หมายถึง คัมภีร์ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทานลงมาให้แก่ท่านนบีมุฮัมมัด โดย ผ่าน มลาอิกะฮฺญิบรีล ด้วยการรายงานของบุคคลเป็นจำนวนมาก และการอ่านอัลกุรอานนับเป็น อิบาอะฮฺชนิดหนึ่ง

อัลหะดีษ หมายถึง สิ่งที่พาดพิงถึงท่านนบีมุฮัมมัด ครอบคลุมทั้งคำพูด การกระทำ การยอมรับ การเงียบ คุณลักษณะตลอดจนชีวประวัติของท่าน

นบีมุฮัมมัด หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสนทูตของอัลลอฮฺ ﷻ เพื่อเผยแผ่ บัญญัติของพระองค์ให้แก่มนุษยชาติ

เราะสูลุลลอฮฺ หมายถึง ศาสนทูตของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้เผยแผ่ศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ

อะฮฺลฺ อัศสุนนะฮฺ หมายถึง ผู้ยึดมั่นในศาสนาอิสลามโดยยึดอัลกุรอานและอัลหะดีษ เป็นที่ตั้งทั้งที่เกี่ยวกับการศรัทธา และการปฏิบัติ

มัซฮับ หมายถึง ผู้ที่อธิบายปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาที่เป็นเรื่องปลีกย่อย มิใช่ เรื่องหลักของศาสนา หรือที่เรียกว่า สำนัก เช่น สำนักอะบูฮานีฟะฮฺ สำนักอัชชาฟีอีย์ สำนักมาลิก สำนักอะหฺมัด เบ็ญญ์ หันบัล เป็นต้น

การละหมาด หมายถึง การปฏิบัติกิจการต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการเนียตที่บริสุทธิ์ การ กระทำและการอ่าน โดยเริ่มจากกล่าวตักบิรและสิ้นสุดด้วยการกล่าววะละลาม

ชะกาด หมายถึง การปฏิบัติกิจการ โดยการจ่ายเงินทอง ทรัพย์สินและสมบัติในจำนวนที่จำกัด และเมื่อครบกำหนดหนึ่งปี

ถือศีลอด หมายถึง การอดอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิดตั้งแต่หัวรุ่งจนถึงพระอาทิตย์ลับฟ้า ในเดือนรอมฎอน เป็นเวลาสี่สิบเก้าวันหรือสามสิบวัน

หัจญ์ หมายถึง การประกอบอิบาเดฮฺ ณ บัยตุ อัลลอฮฺ ในมัสญิด อัลหะรอม ในเดือนที่เฉพาะเจาะจง (เซฮ์วีล ชุลเกาะอุดะฮฺและชุลหิจญะฮฺ) และเวลาที่เฉพาะเจาะจง ด้วยวิธีการที่เฉพาะเจาะจง

การยึดมั่นในหลักการ คือ การเชื่อในหลักการของอิสลามที่บัญญัติไว้ในอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺ

การศรัทธา หมายถึง การเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่มั่นคงในใจต่อหลักการการศรัทธาทั้งหกประการ คือ การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ การศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮฺ การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ การศรัทธาต่อวันกิยามะฮฺ และการศรัทธาต่อกำหนดกฎศภาวะแห่งอัลลอฮฺ ﷻ

การปฏิบัติ หมายถึง การยึดปฏิบัติกิจการต่าง ๆ ที่เป็นภาคบังคับที่มีต่อมุสลิมทั้งห้าประการ คือ การปฏิญาณตน การละหมาด การจ่ายชะกาด การถือศีลอด และการทำหัจญ์

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

1.7 สัญลักษณ์

ﷻ อ่านว่า ญัลละ ญะลาละฮฺ แปลว่า ความยิ่งใหญ่ที่เหนือยิ่งใหญ่ทั้งปวง

ﷻ อ่านว่า ซ็อลลัลลอฮฺ อะลัยฮิ วะสัลลัม แปลว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงคุ้มครองต่อท่านและความสันติจึงมีแก่ท่าน

ﷻ อ่านว่า เราะฎีอัลลอฮฺ อันฮฺ แปลว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงโปรดปรานแก่ท่าน

﴿ ... ﴾ ใช้สำหรับกำกับอายะฮฺอัลกุรอาน

((...)) ใช้สำหรับกำกับหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

“...” ใช้สำหรับกำกับ ความหมายของอัลกุรอาน ความหมายของหะดีษและคำพูดของบรรดาปราชญ์